

Äitien töihin paluun mahdollisuudet ja haasteet lapsen saannin jälkeen

■ *Luoto, R., Kauppinen, K. & Luotonen, A. (toim.): Perhevapaalta takaisin työelämään. Työterveyslaitos, Tutkimusraportti 42. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. 2012. 184 s.*

Marraskuun lopulla 2013 hallitus julkaisi niin sanotun rakennepaketin, jossa esitettiin muutoksia muun muassa kotihoidontukeen ja subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen. Päivähoito-oikeutta ehdotetaan rajattavaksi osa-aikaiseksi tilanteissa, joissa toinen vanhemmista on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla. Kotihoidontukea sen sijaan esitetään jaettavaksi puoliksi vanhempien kesken. Esitetyt muutokset päivähoito-oikeuteen ja kotihoidontuen jakamiseen koskettavat erityisesti naisten päätöksiä perhevapaiden käytön ja työelämään paluun osalta, sillä valtaosa erilaisilla vanhempain- ja hoitovapailla olevista on Suomessakin edelleen naisia.

Riitta Luodon, Kaisa Kauppisen ja Aino Luotosen toimittamassa teoksessa *Perhevapaalta takaisin työelämään* tarkastellaan juuri tätä tematiikkaa. Teos koostuu neljästä artikkelista ja yhdestä katsauksesta. Kaikki kirjan artikkelit perustuvat ”Neuvonta, elintavat ja liikunta neuvolassa” -tutkimukseen. Kyseessä on monitieteinen tutkimusprojekti, jossa äitien paluuta työmarkkinoille lähestytään erilaisista näkökulmista. Kirjan artikkeleissa hyödynnetään pääasiallisesti aineistoa, joka kerättiin haastateltavilta noin vuosi lapsen syntymän jälkeen. Aineisto koostuu kvan-

titatiivisesta kyselyaineistosta ja kvalitatiivisesta ryhmäkeskusteluaineistosta.

Kirjan ensimmäisessä artikkelissa Kaisa Kauppinen ja Jani Raitanen tutkivat äitien perhevapaalta paluun ratkaisuja sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen odotuksia ja onnistumisia. Töihin palanneiden ja edelleen kotona olevien äitien näkemyksissä havaitut erot ovat odotetun mukaisia. Töihin palanneet äidit esimerkiksi suhtautuivat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollisuuksiin positiivisemmin kuin edelleen kotona olevat äidit. Samoin työpaikan roolin työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa kokivat positiivisemmaksi nimenomaan töihin palanneet äidit. Töihin paluun motivaatioiden osalta tulokset vahvistavat aiempia näkemyksiä siitä, että paluun takaa löytyy niin taloudellisia, itsensä toteuttamiseen kuin puolisoonkin liittyviä tekijöitä. Artikkelissa hyödynnettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista aineistoa, mikä onkin artikkelin vahvuus. Mielenkiintoinen havainto on, että näiden kahden analyysitavan tulokset ovat pääpiirteissään toisiaan tukevia.

Toisessa artikkelissa Arja Peltomäki-Vastamaa, Riitta Luoto, Marjo Rinne ja Clas-Håkan Nygård tarttuvat, erityisesti sosiaali-tieteellisestä näkökulmasta, aiemmin vähän tutkittuun näkökulmaan: raskaudenaikaisiin sairauspoissaoloihin ja koettuun työkykyyn vuoden kuluttua synnytyksestä. Artikkelin mielenkiintoisin havainto liittyy koulutuksen rooliin niin raskaudenaikaisten poissaolojen kuin koetun työkyvynkin osalta.

Tulosten mukaan matalamman koulutuksen omaavilla – ja usein myös ruumiillista työtä tekevillä – äideillä raskaudenaikaiset poissaolot ovat yleisempiä ja lapsen saannin jälkeinen koettu työkyky on heillä heikompi kuin korkeammin koulutetuilla äideillä. Tulos on huomionarvoinen pohdittaessa esimerkiksi neuvolapalveluiden kehittämistä. Tutkijat myös huomattavat, että raskaudenaikaisista sairauspoissaoloista ei ole Suomessa saatavissa systemaattisesti rekisteröityä tietoa, mikä johtaa siihen, että tulokset sairauspoissaolojen määrästä vaihtelevat huomattavasti eri tutkimusten kesken. He toivovatkin, että tulevaisuudessa erilaiset aineistot mahdollistaisivat raskaudenaikaisten poissaolojen sekä niiden syiden tarkemman tutkimisen.

Teoksen kolmannessa artikkelissa Aino Luotonen keskittyy kahteen teemaan. Toisaalta äitien työhön paluun motivaatioihin ja toisaalta niihin strategioihin, joiden avulla äidit suunnittelevat tasapainottavansa paluuta työelämään. Tämän artikkelin ajatuksia herättävin anti löytyy käsiteparista työn imu ja kodin imu. Työntekoon liittyvästä työn imusta on aiemmissa tutkimuksissa puhuttu paljonkin, ja nyt Luotonen soveltaa samaa imun käsitettä äitien kotona kokemaan aikaan. Hänen mukaansa äitien puheessa perhevapaalla olemisen inspiroivuudessa on löydettävissä työn imua vastaavia merkityksiä, kuten omistautumista ja uppoutumista. Ajatus on mielenkiintoinen ja ehdottomasti jatkokehittelyn arvoisen myöhemmissä tutkimuksissa.

Riitta Luoto, Jani Raitanen ja Katinka Tuisku tarkastelevat kirjan viimeisessä artikkelissa liikunnan ja perhevapaa-kokemuksien yhteyttä äitien masennusoireisiin. Riittävän liikunnan on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä hyvinvointiin monin eri tavoin. Myös Luodon ja kumppaneiden tulokset tukevat liikunnan merkitystä, sillä riittävästi liikkuvilla äideillä havaittiin olevan vähemmän masennusoireita kuin vähemmän liikkuvilla äideillä. Vaikka saatu tulos ei olekaan yllättävä, sen merkitys esimerkiksi neu-

volajärjestelmän kehittäminen kannalta on tärkeä. Neuvolalla kun on ehkä merkittävin rooli tuoreiden äitien masennuksen ennaltaehkäisyssä ja tunnistamisessa.

Kirjan päättää Annimari Juvosen katsaus imetyksen roolista työhön paluuseen vaikuttavana tekijänä. Kirjan artikkeleista poiketen kyse on nimenomaan katsauksesta eikä tieteellisestä tutkimuksesta. Aiheesta olisi kyllä perustellusti voinut tehdä myös tieteellisen tutkimuksen, sillä kuten kirjoittaja itsekin toteaa, imetyksen ja töihin paluun suhteesta ei juurikaan ole löydettävissä tutkimustietoa, ainakaan Suomen osalta. Katsauksessa hyödynnetään muun muassa keskustelupalstojen nettikeskusteluja. Keskustelujen perusteella äidit eivät koe osittaisimetyksen ja työn yhdistämisessä erityisen suuria ongelmia. Tosin – kuten kirjoittajakin myöntää – nettikeskustelujen pohjalta koottu aineisto on valikoitunut ja se heijastunee tuloksiin.

Kaiken kaikkiaan Luodon, Kauppisen ja Luotosen toimittama teos on mielenkiintoinen keskustelun jatke aiemmille samaa tematiikka käsitteleville tutkimuksille. Kirjan artikkeleita ja katsausta yhdistää empirian hallitseva rooli: empiiriset analyysit ovat selkeästi teoksen vahvempi anti, kun taas teoreettiset keskustelut jäävät vähemmälle huomiolle. Yhteisen tutkimusprojektin taustasta huolimatta teoksen artikkelit ja niiden tarjoamat mielenkiintoiset tulokset jäävät hie- man irrallisiksi toisistaan. Tämä lienee melko tavallinen ”ongelma” monissa toimitetuissa teoksissa. Kuitenkin lukija jää kaipaamaan kirjaan jonkinlaista pohdinta-osiota loppuun, jossa saatuja tuloksia olisi peilattu laajemmassa kontekstissa tai mahdollisesti visioitu tulosten pohjalta näkökulmia tulevaisuuteen, esimerkiksi työelämän tai neuvolajärjestelmän kehittämisen osalta. Tästä huolimatta teos kuitenkin tarjoaa ajatuksia herättävän läpileikkauksen äitien työhön paluun tematiikasta nykypäivän Suomessa.

Milla Salin